

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д. п. н. Стойко Ванчев Иванов
пенсиониран преподавател в катедра „Социална, организационна,
клинична и педагогическа психология“
на СУ „Св. Климент Охридски“
понастоящем гост-преподавател в РУ „Ангел Кънчев“ в катедра
„Педагогика“

на трудовете на асистент д-р Неделина Здравкова Колева,
представени за участие в конкурса за заемане на академичната
длъжност доцент по „Възрастова и педагогическа психология”,
Професионално направление: 3.2. Психология, в област на Висшето
образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Настоящата рецензия е възложена по решение на Научно жури, определено със Заповед № 3288 от 28.09.2023 г. на Ректора на Тракийския университет гр. Стара Загора на основание чл. 4, ал.5. т. 5 от ЗРАСРБ, чл. 5 ал. 14 и 15 от ПРАСТрУ и доклад от Декана на ПФ. Конкурсът е за заемане на академичната длъжност доцент по „Възрастова и педагогическа психология”, Професионално направление: Психология, в област на Висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, и цели да задоволи нуждите на катедра „Педагогически и социални науки“ от доцент по педагогическа и възрастова психология. Обявата за конкурса е публикувана в ДВ, бр. 60 от 14.07.2023 г. съобразно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, както и Правилника на Тракийския университет в град Стара Загора. В него участва само ас. д-р Неделина Здравкова Колева. Подадените от нея документи са в съответствие с Раздел IV, чл. 29, ал. 1, 2, 3 и 4 от изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, както и на Правилника на Тракийския университет в град Стара Загора. Приложенията към заявлението за участие в конкурса дават основания да се твърди, че изискванията относно провеждането му са коректно изпълнени. Направената от кандидата самооценка на приносите на научните му трудове е обективна и е подкрепена със съответни данни.

Биографични данни

Неделина Здравкова Колева през 2002 г. завършва Специална педагогика в Педагогическия факултет на Тракийски университет, Стара Загора и придобива ОКС – бакалавър. След дипломирането си във Философски факултет на Великотърновски

университет „Св. Св. Кирил и Методий“ през 2008 г. получава ОКС – магистър по Психология. През същата година тя завършва в Центъра за квалификация на Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“ допълнителна специализация в резултат, на което получава професионалната квалификация – психолог-консултант. След спечелен конкурс през 2008 г. е избрана, за асистент в Педагогическия факултет на Тракийски университет, Стара Загора, където провежда лекции и семинарни упражнения по обща, възрастова, педагогическа, социална и специална психология. Ръководител е на учебната практика и преддипломния стаж на студентите от редовна и задочна форма от специалност „Социална педагогика“. Имам лични впечатления от преподавателската работа на д-р Неделина Здравкова Колева от провеждането на обучителния процес по възрастова и педагогическа психология със студенти от редовна и задочна форма на обучение, в който сме били екип. Мнението ми е, че в служебните си изяви тя проявява компетентност и отговорност, за което е уважавана от студентите и своите колеги.

След успешна защита през 2019 г. на дисертация на тема „Социалният интерес при деца възпитавани в различни социални условия“ тя придобива научно-образователната степен доктор по педагогическа и възрастова психология. Чувствам се удовлетворен, че е изпълнила препоръката, която бях ѝ направил в качеството си на рецензент на нейната дисертация, а именно да разшири и задълбочи изследването си и да го издаде като самостоятелен труд. Това е осъществено с отпечатването на монографията „Социален интерес и възпитателна среда“ от издателство „Кота“ Стара Загора през 2023 година. В нея се извършва анализ на резултатите от проведеното собствено изследване и се систематизира определена теоретична и емпирична информация за социалния интерес като фактор за ефективна социализация и адаптация на деца от предучилищна възраст. Предложен и апробиран е модел за развитие на социален интерес у децата от тази възрастова група, приложим за развитие в различни социални условия. Този модел за работа с деца от предучилищна възраст предоставя нови добри възможности на родителите и педагозите да развиват социалния интерес у своите възпитаници. Резултатите от проведеното изследване категорично илюстрират, че изграждането у децата на умения да си сътрудничат, да вземат колективни и отговорни решения, взаимно да се уважават и да проявяват доверие помежду си формира у тях чувство за „ние“ и за принадлежност към групата. Важен принос на монографията в практико-приложен план е, че е посочен и концептуален модел за развитие на социалния интерес при деца, отглеждани извън семейната среда. Убеден съм, че

синтезираното ново познание, което се базира на резултатите от описаното изследване в монографията, ще бъде полезно и приложимо за формиране и развитие на социалния интерес у децата от предучилищна възраст.

Д-р Неделина Здравкова Колева владее английски и руски език и притежава умения за работа с компютърните програми: MS Windows, MS Office, MS Excel, Power Point, Photoshop, Internet. Тя е член и касиер на Българското Общество по Индивидуална психология „Алфред Адлер“ – Стара Загора. Участва в редица национални и международни научни форуми и има отпечатани статии в научни списания и сборници.

Анализ на научните постижения и приноси на кандидата

Асистент д-р Неделина Здравкова Колева е автор на 18 публикации. Седем от тях са свързани с дисертационния ѝ труд и поради тази причина не подлежат на рецензиране. Останалите 11 труда ще бъдат анализирани и оценени в настоящата рецензия. Три от тях са монографии, а останалите са статии в списания и отпечатани доклади от конференции в рецензирани сборници. Две от публикациите са в чуждестранни сборници и са на английски език. Трудовете които са в съавторство, са доказателство, че участничката в конкурса умее да работи в екип, което е важно предимство за заемане на академична длъжност в съвременното университетско образование. В направената справка се посочват като забелязани 9 цитирания на публикациите на асистент д-р Неделина Здравкова Колева, като две от тях са от чуждестранни автори. Те са издирени по традиционен метод и съхранени в личен архив.

Анализът на приложените публикации разкрива, че трудовете **напълно отговарят на изискванията на обявения конкурс за доцент по „Възрастова и педагогическа психология“**. Те са резултат от системната, целенасочената и последователна работа на асистент д-р Неделина Здравкова Колева в сферата на възрастовата и педагогическата психология. Стилът ѝ на писане се характеризира с четивност, научна яснота и точност. В творческите си изяви тя проявява професионална ерудиция, качества на систематизатор и стремеж за самоусъвършенстване.

Действащият закон изисква за избора на доцент кандидатът да представи „монографичен труд или равностойни публикации“ (ЗРАСРБ чл. 24, ал. 1, т. 3). Понятието „монография“ се дефинира като научен труд, който не повтаря или обобщава съществуващо знание, има ISBN, научен редактор и/или научни рецензенти. В него се съдържа „пълно и всеотранно изследване на определен предмет, проблем или

личност“ и е с обем не по-малко от 100 машинописни страници. Представените за участия в конкурса две монографии отговарят на посочените изисквания и е естествено на тях да бъде обърнато по-голямо внимание в настоящата рецензия. Общото между тях е, че са със сходна структура и са с приложна насоченост относно образователната практика. В тях на базата на редица авторитетни източници отпечатани предимно на български, английски и руски език през последните години, е направена систематизация на огромна по обем информация, свързана с проблеми на възрастовата и педагогическата психология.

Основен хабилитационен труд на ас. д-р Неделина Здравкова Колева е „Стил на живот и социален интерес в предучилищна възраст“ (2023) Стара Загора: ИК „Кота“ (ISBN: 978-954-305-630-7), който съдържа 142 страници, представени в 3 глави, предговор, библиография и приложение. Той притежава редица достойнства, които разкриват важни психологическите аспекти на съвременното образование. Това е причината посочената монография да бъде специално и подробно анализирана. В нея е осъществено едно многообхватно и сериозно проучване на редица важни проблеми на възрастовата и педагогическата психология. Посветена е на стила на живот и социалния интерес на децата от предучилищна възраст, които са с различен етнически произход.

В началото на рецензирания труд логично са представени различни идеи на психолози, които допринасят за развитието на детската психика. На базата на схващанията на Зигмунд Фройд, Алфред Адлер, Рудолф Драйкурс, Анри Валон, Джон Боулби и редица български специалисти в тази област, ас. д-р Неделина Здравкова Колева прави характеристика на познавателната, емоционалната, поведенческата, моралната и комуникативната сфера на децата от предучилищна възраст. Тя посочва важни фактори и принципи, които влияят на тяхното развитие. Характерното за позицията ѝ е, че разкрива на читателите сложността на изследваните явления и плурализма на тяхното обяснение, а не противопоставя една на друга различните теоретични концепции. Авторката аргументирано изразява причините за предпочитанията си към адлерианския подход за обяснение на поведението на децата. Тя се солидаризира с мнението на Алфред Адлер, че социалния интерес на всяко човешко същество е природно обусловен, а не е придобит навик. В монографията се обръща внимание, че чувството за общност макар и вродено, може да остане недоразвито при дефицит на подходящо възпитание.

В рецензията труд аналитично и с разбиране са представени конкретни резултати от изследване на социалния интерес на деца от предучилищна възраст с различен етнически произход – български и ромски. То е свързано с едно друго изследване проведено през три последователни години (2015, 2016 и 2017) с комплекс от методи. Специално внимание в него се обръща на това, че семейството и детската градина са полезни по своему за развитието на стила на живот и социалния интерес на децата от предучилищна възраст. В изследването си ас. д-р Неделина Здравкова Колева използва специално създадена от нея анкета. Въпросите в нея имат отношение към четири критерия, които показват наличието на социален интерес. Това са отношението към другите, спазването на въведените правила, общуването и сътрудничеството. Проучването е направено в едни от най-масовите детски градини в Старозагорска област. В монографията задълбочено са анализирани получените резултати като е направен генералния извод, че „повечето от изследваните деца имат средно и високо равнище на социален интерес“. Друг важен резултат от изследването е, че „при сравняване на средноаритметичните стойности на социалния интерес и неговите четири критерия съществува статистически значима разлика при децата от двете изследвани групи“. В заключението се посочва, че различията са предизвикани от особеностите на стила на живот на изследваните деца с български и ромски етнически произход. Мисля, че в него можеха да се изтъкнат още изводи, които произтичат от проведеното изследване и това да засили неговата значимост.

За участието си в конкурса за заемане на академичната длъжност доцент по педагогическа психология ас. д-р Неделина Здравкова Колева е представила и монографията „Социалната отговорност и социалният интерес – предиктори на професионалната пригодност на учителите“ (2023) Стара Загора: ИК „Кота“ (ISBN: 978-954-305-653-8), който съдържа 188 страници. Тя е структурирана в увод, четири глави, заключение и библиография. В нея са описани подробно важни характеристики на учителите като субект на педагогическата работа и е разкрит модел на тяхната дейност. Препоръката ми е литературния обзор да не се пренебрегват трудовете на редица български учени като Стоянка Жекова, Елиана Пенчева, Михаил Михайлов, Добринка Тодорина и др., които допринасят изучаването на тази проблематика. Монографията е ценна за настоящите и бъдещи педагози, защото представеното специализирано психологическо познание е крайно необходимо във връзка с увеличаване интереса в обществото към личността на учителите и техния труд.

Проведеното изследване притежава множество качества и разкрива конкретни знания, които обогатяват проблематиката на педагогическата психология в България.

В монографията си асистент д-р Неделина Здравкова Колева споделя резултатите и тяхната интерпретация от проведено от нея оригинално изследване за установяване на същността и значимостта на социалната отговорност и социалния интерес според настоящи и бъдещи педагози. Целта на изследването е да се проучат особеностите на тези важни характеристики на съвременните учители. В него се установява корелация между резултатите на участниците в двете изследвани извадки. Получените данни позволяват да се очертаят тенденциите в проявите и развитието на посочените показатели на изследваните лица, които се проучват. Формулира се извода, че социалната отговорност и социалния интерес на настоящите и бъдещите учители са сложни психически феномени, които са от съществено значение за тяхната професионална реализация. Те са „смыслеобразуваща професионална характеристика на работещите в сферата на образованието специалисти“ и могат да се приемат като „предиктор на социалната пригодност на учителите“.

Представените трудове от асистент д-р Неделина Здравкова Колева за участие в конкурса включват и 8 статии. В тях се разкриват задълбочените ѝ познания относно различни аспекти на педагогическата и възрастовата психология свързани със социално-ориентирания подход към изследване на човешката психика от Алфред Адлер. Това са преди всичко проблеми, които са описани подробно в нейните монографични изследвания и са свързани със социалния интерес на деца от предучилищна възраст с различни етнокултурни особености в развитието. Интерес за специалистите представляват и публикациите относно проявите на социалния интерес, социалната отговорност и удовлетвореността на учителите и студентите от педагогическите специалности. Всички те са актуални и значими за образователната теория и практика. Носители са на ценно психолого-педагогическо познание и илюстрират много добрите професионални компетентности на техния автор.

В заключение смятам, че кандидатът за доцент по възрастова и педагогическа психология асистент д-р Неделина Здравкова Колева има големи научни способности, които проличават в цялостната ѝ изследователска и преподавателска дейност. Нейните творчески постижения показват неоспоримо професионалната ѝ компетентност и нейните възможности за прилагане на постиженията на академичната психология в сферата на образователната практика. Цялостната и категоричната ми оценка на нейната научна продукция и преподавателската дейност е положителна. Смятам, че

познанията и уменията ѝ са необходими за развитието на съвременната теория и практика на педагогическата психология в България. Посочените компетенции на асистент д-р Неделина Здравкова Колева показват, че тя напълно отговаря на законовите изисквания, на установените научни критерии и на нуждите на катедра „Педагогически и социални науки“ в Педагогически факултет на Тракийския университет в град Стара Загора. Това ми дава основание да гласувам положително за нейната кандидатура. **Предлагам на членовете на научното жури да подкрепят предложението ми и на нея да бъде присъдена академичната длъжност доцент по „Възрастова и педагогическа психология“.**

07.12. 2023 г.

гр. София

Рецензент:.....

проф. д. п. н. Стойко Иванов